

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P A P D O M O K O S

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 Leu. Minden pénz Gálfi Lőrincz egy-leti pénztárhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

A szerkesztő asztaláról.

Vannak olyan finom, mondhatni érzékeny természetű kérdések, amelyek nem állják ki a nyilvánosság szellőjét. Ezek azok a lelki kincsek és szívérzelmek, melyeket oly óvatosan őrizünk, mint a legbécsebb családi örökségeket. Ide tartoznak azok a bizalmas dolgok is, amelyek csak addig szépek, amíg nem kerülnek idegen szem elébe, mert akkor rögtön megváltoznak. A mimoza leveleskéje azonnal összeszorul, ha érintik, mint a szemérmes gyermek szive, ha durva szóval, éles tekintettel bántja valaki. A bolsevizmus akkor tette a legkegyetlenebb rombolást, mikor bement az iskolába és a 12 éves gyermekekkel el akarta hitetni, hogy nincs miért tiszteljék szülőiket, azok szeretetét nem érdemelik.

Bryce Lord (olv. Breisz), aki januárban halt meg londoni gyönyörű, bár szerény villájában, a világ egyik legnagyobb jóltevője volt, mert a szegények, az elnyomottak és az üldözöttek védelmét tekintette fő kötelességének. Magyarország és a magyarság mellett főlemelete hatalmas szavát az angol felsőházban. Utoljára washingtoni nagykövet volt. Nemcsak Amerikát és Európát, Aziát is jól ismerte s őt is ismerték még a néprétegek is. Számos műve jelent meg. Egészséges gondolkodás, érett bölcsesség és széleskörű ember-szeretet jellemezte. A nagyok által elnyomott kis nemzetek, a vallás-szabadságoktól megfosztott nemzeti kisebbségek mellett a legbátrabb és legmegbízhatóbb szószóló volt. Brycené urhölgy előkelő unitárius családból származott, kinek őszinte részvétnket és hálás hódolatunkat nyilvánítjuk nemeséletű férje halála alkalmából. Bryceről az anglikán egyház kanonokja a londoni főapátság templomában így emlékezett meg: „Élete célja az igazsághoz és jósághoz, mint keresztény eszményekhez való ragaszkodás volt“.

Az iszákosság ellen ma már nemcsak azért küzdünk, mert az egészséget rontja, a vagyont pazarlására, az erkölcs súlyosztására, a házi béke feldulására vezet, hanem azért — mondja egyik amerikai

papunk: dr. Crooker —, mert abból mindenkinek kára származik. A szesz fogyasztja a testi erőt. Aki iszik, mindennap kevesebbet, néha éppen semmit sem dolgozik, tehát tölem, magától és mástól elvesz valamit, mert helyette másnak kell dolgozni, tehát drágább lesz a munka. Ha egy faluban csak 12 ember fogyaszt szeszt és ezek naponta csak egy órát töltenek a korcsmában, mikor valami hasznost dolgozhatnak, tizenkét munkaórával, tehát egy munkanappal szegényebb lesz a falu. Tegyük föl, hogy ilyen nap egy héten csak egy fordul elé, mégis 52 munkanap vesz el egy évben. Ha egy ember egy nap 30 forintot keres meg és 52 nap nem dolgozik, 1560 forinttal károsítja meg magát vagyis a községet, vagy az államot. Egy iszákos ember miatt mindenki valamivel szegényebb lesz. Ne gondolja senki, hogy az ugynevezett egy-két pohár elfogyasztása nem árt. Vegyük föl csak azt, hogy mindennap eléget az egy-két pohár egy-két véresejtet abból, ami az agyat s a szívet s a többi nemes részt táplálja. Ezek helyett a parányi hűszolgák helyett idegen és gyengébb táplálék kerül be. A test elveszíti színét, jönnek a kóros bántalmak, a vérbajok és a többi nemszeretem dolgok. Jó a késői bánat, pedig jönni kellene a megbánásnak, a megtérésnek, az új életnek. Aki megtér idvezül, tehát, ha erős akaratomat előveszem és a korcsma kilincsét csak egyszer nem fogom meg, mikor a lábam odavitt, már másodszer könnyebb lesz a félutról tért vissza s harmadszor el sem indulok, hanem végiggyalulom a deszkámat, amit elkezdtem, föl vágom a fámat, amit az udvaron hagytam, megtisztítom állataimat, takarítani kezdem fáimat és várom a tavaszt, a mezőt, az új életet!

A jólétnek egyik föltétele a testi egészség. Az egészség sok külső dologtól függ. A járvány ellen ma már lehet védekezni, de mégis tele van vele a város és a falu egyaránt. Az orvosi tudomány nagyon sokat tesz a terjedése ellen, de a rendőrség intézkedéseire is nagy szükség van. Talán legtöbbet tehet a közönség, ha a ragályt nem hurcolja tovább és ha óvakodik és védekezik a szaktudósok utasítása szerint. A falunak az a hátránya, hogy helybeli orvosa nincsen, a betegséget vagy nem ismerik föl, vagy nem veszik komolyan s későre fordulnak orvosi segélyért. A falu papja és tanítója, mint tanácsadó, igen nagy szolgálatot tehet. A jóléthez tartozik az is, hogy tudjunk okosan és helyesen élni. A falunak igen nagy hátránya, hogy a nyersanyagot megtermeli ugyan, de nem tudja eléggé kihasználni, mert a feldolgozáshoz keveset ért. A szövetkezetek bölcs és jól vezetett munkája sok hiányt pótolhat, sok segítséget nyújt a nyersanyag feldolgozásában és forgalombahozásában segédkezik. Ha a falu okos gazdaságot folytat, a városi nép jobb, olcsóbb és bővebb ellátáshoz jut, tehát a jólétnek egyik fontos föltétele a kölcsönös segítés, a közgazdasági szövetkezés.

Az unitárius vallás az értelem vallása.

Az unitárius vallás nemcsak az érzelem, hanem az *értelem* vallása is.

Olyan ponthoz jutottunk, melynek a múltba messze visszanyúló és sok bántódással terhelt története van. Az unitáriusok mindig nagyrabecsülték és követték Jézusnak azt az intését: „mindent próbáljatok meg és a mi jó, azt tartsátok meg“. Az unitárius vallásnak mindig és minden országban a tudakozódás, az igazság keresése szerezte a leghivebb követőket. Egyenesen az a felfogás, az az eljárás választotta ki a magyar, az olasz, a lengyel, a hollandi, az angol és amerikai unitárius egyházi férfiakat honfitársaik sokaságából, hogy ők a biblia és hittan tételeit is bíráló alá vették. A mindenkori reformáció vezetői teljesen egyeztek abban, hogy ami a jól iskolázott elme és a kor felfogásának nem felel meg, ahhoz nem kell ragaszkodni, mert a régiek elmúlnak, mindenek megújulnak. De különösen a hit tárgyai felől rendkívül eltértek a felfogások. Ismeretes, hogy Jézusnak a világhoz, Istenhez, az emberekhez s önmagához való viszonyait milyen szédületesen sokféle magyarázattal homályosították el. Mikor a názáreti kis templomban van, nem a törvényt olvassa, hanem a prófétát, mert azt sejtette, arra vágyott, az felelt meg lelke szervezetének, amit Jeremiás mond: „az Urnak lelke van én rajtam“. Szülői és testvérei eszelősnek mondták, mert ideálok után indult, ábrándokba merült, a munka családi köréből eltávozott és a bőrruhába öltözött, vadmézen tárlálkozó Keresztelőhöz csatlakozott. A keresztelő keskeny ösvényeit be kellett járnia a pusztában, sőt többet is kellett tennie: a keresztelőt felszólította, hogy keresztelje meg, mert az élővizbemerülés tényével el akart válni a hosszú múlttól, hogy elinduljon a rövidjövő tövises, keskeny, de gyönyörűséges ösvényén.

Mi unitáriusok szeretjük végigkísérni őt innen kezdve el egészen az arimatai József kriptájáig. Szeretjük fontolgatni szavait, örömmel ülünk lába előtt. Midőn az evangéliumokat és az apostoli iratokat olvassuk, igyekezünk megkülömböztetni az írók szavait és kifejezéseit Jézus gondolataitól és kifejezéseitől. Észrevesszük, hogy nemcsak az írók egyéni felfogása, hanem a kor felfogása is élénk szerepet visz az eszmék átváltozásában.

Ha ezért racionalistáknak, rideg vitatkozóknak mondanak, elviseljük, de figyelmeztetünk mindenkit, hogy még sohasem tudtak megszerkeszteni csak egyetlen hittételt is a gondolkozó, ítélő és bíráló ráció nélkül. Van-e az embernek értékesebb és szebb tehetség juttatva a Teremtő Bölcseségtől a szemlélődő, mindent átfogó és gyönyörködő értelemnél? Vajjon nem veszítné-e el minden szépségét, vonzó hatalmát a tavaszi virulás, az a dicsőségesen szétáradó pompa, ami egy virágsziromban, egy esőcseppben vagy a láthatatlan illat-

tengerben oly pazarul tárja elénkbe bájait. A világteremtést szemlélő bölcsész csak úgy tudja teljes nagyságában kifejezni a teremtett lények fölötti bámulatát, hogy Istent állítja oda szemlélőnek, az Isten ajakára adja e szavakat: mily jó, mily szép!

De az értelem fölfogó ereje a szépség világában még csak kezdetleges játsz szerepet végez, melyben, úgy látszik, a többi lények is jórészt osztoznak, mert a tavaszi élénkség, melyet mozdulataikkal tudtunkra adnak, bizonytal a természetben gyönyörködő élvezetükre vezethető vissza. Az ember teremtő értelme még ezentul kezdődik és beláthatatlan új, nagy és örök világot tár előnkbe. Ez az értelem bele tudott pillantani abba a nagy khaoszba, mely a kezdő és fejlődő föld s a többi égi testek között lebeg. Egykor mindeniket élőlénynek, máskor istennek tisztelte, tőlük várta élete megtartását és boldogulását. Tőlük várta és nyerte a gondolatot, a tudást, a bölcseséget. A héberek istene már közelb, a paradicsomba helyezí a tudásfáját. Az ember tudni akar, a tudás vágya tulkényszeríti a törvény tilalomfáján, mert szé, mert gyönyörűsége az el ejtett titok megismerése. Szébb, mint a piros arccal mosolygó alma, szébb, mint a legszebb nő, mely maga az életadó elem (Havva) maga az élet, melyért szenvedni és a világban számüzve járni is öröm és élvezet.

De az értelmet tápláló lélek nemcsak szemlél, hanem szemléltet is, mert termel és teremt új fogalmakat, rajzol új képeket, létrehoz új, nagyszerű, mindenekfölött álló világot: az eszmék világát, melyek kijelentés, ihletés, élő szó, irott betű, színezett kép, faragott kő alakjában közkinccsésé válnak, megtöltik a földet bölcseséggel és tudománnyal; megmozdítják a sziklákat, megfékezik a hullámokat, kinyitják a föld kebelében rejlő kincstartókat és fölszállanak a levegőég legmagasabb régióiba.

Nekünk erre a tiszta racióra ép olyan nagy szükségünk van, mint a forrás vizére. Legtöbb és legkiméletlenebb vád, rágalom és guny azért illette az unitárius tudósokat és igehirdetőket, mivel a bibliát értelmezni, magyarázni és bírálni merészkedtek. Soha sem voltak elszigetelten álló bírálók. A legnagyobb költők: Jób, a zsol-tárirók, a Jelenések szerzője, Dante, Göthe, Madách meg Eötvös előszőr láttak és azután szóltak, úgy miként az Isten adott nekik szólniok. A predikátor és Daniel írója, Pál és Augustinus, Luther és VIII. Henrik angol király, Descartes és Spinoza, Kant és Martineau s számtalan követőjük, sőt maga Jézus is mindig éltek az értelem és tudás jogával, bírálták a mások fölfogását, alkalmazzák saját fölfogásukhoz, még ha a szentírásnak tartott biblia szavaira vagy teljes mondataira vonatkoztak is.

Az unitáriusok Isten legszebb ajándékára, a tiszta értelemre nagy bizalommal támaszkodtak. Hitték, hogy a világosító értelem jó tanácsokat és helyes utbaigazításokat ad. Vajjon volt-e joguk erre, vajjon szabad volt-e fontolgatniok az írás szavait? Kétségen kívül

volt. Hiszen az Istentől ihletett szentírók, amint azokat az orthodox egyházak nevezni szokták, magok is emberi munkát végeztek, midőn kezükbe vették a tollat. Bármennyire uralkodott lelkükön az inspiráló isteni lélek, embervoltuktól nem tudtak megválni. Azt a phisikai hatást, amely testüket szünetlenül érinti, sőt ami ennél is több figyelmet érdemel, testök gyengeségét, írókéességük egyéni fokozatát nem tudták megváltoztatni. Ahelyett, hogy növekedett volna, apadt kitarításuk, erejük a munka elvégzése alatt.

Hogy mily kevésbé végeztek tökéletes munkát, kortársaik és az utánok következők megmutatták, mert írásaikat megjavították, kibővítették, megváltoztatták. Megeshetett, hogy az eredetinek hátrányára vált a változtatás, de az meg egészen bizonyos, hogy bármely szép gondolat is csak akkor válik értékesé, ha az én értelmem fölfogja, ha attól megtermékenyül s egyben azzal hasonul, mert a más gondolata az én lelkembe gyökerezik, ott nő élővé és gyümölcsözővé. Neünk erre a tiszta rációra épp olyan nagy szükségünk van, mint a forrás tápláló vizére, az érett buzakalász gyöngyszemére. Ettől függ emberé levésünk, ez segít föl a legtökéletesebb értelemhez, a bölcsesség forrásához, az egyedüli és egyetlen lélekhöz: Istenhez.

Boros György.

A presbiter.

Ezt a régi jó szót egy kissé szeretőnk megszellőztetni. Szükségesnek tartjuk azért, mert az egyházi törvényben már csak zárjelben szerepel. Látszik, hogy kiveszöben van, mert a helyébe lépett magyar szó: keblit tanácsos, amely a mai izlésnek jobban megfelel, de többet nem, sőt kevesebbet jelent, mert a mostani tanácsos csak a többivel együtt intézi az egyházközség ügyeit. Ha tehát valakinek úgy tetszik, a gyűlésekre eljár, ott a dolgokhoz hozzászól, de azontul nem sokat törődik, mert az egyházközség ügyeit amugy is jól elvégzi a pap s a gondnok.

Ilyen okoskodással hamar megnyugtathatja lelkét a keblit tanácsos, de ebből az egyháznak nem sok haszna van. Eszünkbe jut egy régi jó ismerősünk furcsa esete. Három derék fia volt. Egyik erősebb és bátrabb a másiknál. Az apa nagyon szorgalmas és takarékos ember. Egész életét a család gondja foglalta el. Szép gazdagságra tett szert. Mindenki elismeréssel beszélt róla, csak azt nem értették meg, hogy a fiai közül miért nem hasonlít egyik is az apához. Talán az a baj, — mondja egyik jó barátja, — hogy az apa mindent úgy elvégez, hogy a fiuknak alig marad tennivalójuk. Sokkal több a baj, — szól a másik — az, hogy a fiuknak nem fér a nyakukra a munka, nem szeretik a jókor fölkelést, nem törődnek sem a külső, sem a belső dolgokkal. Nem is lesz egyikből is olyan ember, mint az apjuk, a kis vagyon pedig olyan hamar el fog uszni, mintha nem is lett volna. Bekövetkezett.

Ha a pap s a gondnok szorgalmas és mindent jól elvégez, csak a maga dolgát végezi. A másét el nem végezheti. Az csak látszik, hogy minden jól megy, de azt nem tudja senki, mennyivel szebb, jobb, rendesebb volna az egyházközség élete, ha mindenik tanácsos gondolkozna és tenne valamit. Nem fordulna elő, hogy a templom leereszkedett csatornájából a falra foly a víz, s beázik az egész fal és meggombásodnak a közelben levő padok. Mert akkor két-három tanácsos azt mondaná a gondnoknak: ma délután lesz néhány óra szabadidőnk, elfutunk és megigazítjuk a csatornát, helyreállítjuk a kerítés kihajló sásfáját, bedugdossuk az iskola fedeléről leesett pár cserép helyét. Az ilyen kis bajok egy esztendő alatt nagy összegbe kerülő károsodást okoznak s minthogy a pénztár rendszeren üres, vagy kölcsönnel kell segíteni, vagy elpusztul, összeomlik templom, iskola, papilak.

Lássuk, milyen volt régen a presbiter. Már a biblia is ismerte, sőt Jézus-kora után a presbiter volt a gyülekezet feje, akit olykor püspöknek is neveztek. Pál apostol egyik tanítványát, Titust, „a közös hit szerint való igaz fiát” Kréta-szigeten hagyja „hogy a hátramaradt dolgokat hozd rendbe és rendelj városunkint presbitereket, miképen én neked meghagytam; ha van feddhetetlen, egy feleségű férfiú, akinek hívő, nem kicsapongással vádolt avagy engedetlen gyermekei vannak. Mert szükséges, hogy a püspök, (presbiter, felvigyázó, gondozó) feddhetetlen legyen, mint Isten sáfára; nem akaratos, nem haragos, nem részeges, nem verekedő, nem rút nyereszkedő; hanem vendégszerető, jónak kedvelője, mértékletes, igaz, tiszta, maga türtető, aki a tudomány szerint való igaz beszédhez tartja magát, hogy inthessen az egészséges tudománnyal és meggyőzhesse az ellenkezőket. (Pál Titushoz: I. r. 5—9. vers).

Péter apostol is kéri presbitertársait: legeltessétek Istennek köztetek levő nyáját, gondot viselve arra nem kényszerítésből, hanem örömet, sem nem rút nyereszkedésből, hanem jó indulattal, sem nem úgy, hogy uralkodjatok a gyülekezeteken, hanem mint példányképei a nyájnak (I. 5. rész 1—4. v.)

A reformációkor ugyanilyen értelemben várták és követelték a presbiterektől, hogy a gyülekezetben a jó rendre, a békés együttélésre, tisztességre, a templom gyakorlására és egyebekre is ügyeljenek, hogy mindenek ékesen és szép renddel folyjanak.

Ha a mostani állapotokra tekintünk, vajjon kívánhatunk-e kevesebbet a presbiterektől. Sőt többet, mert más világot élünk, mert csakis úgy boldogulhatunk, ha kezet fogunk és mind a hány munkába áll az Isten anyaszentegyházának fölvirágoztatására. A jó presbiter nemcsak a gondnoknak, hanem a papnak is jobbkeze. A jó presbiterek serege, ha 3 ha 24 tagból áll, olyan életet teremthet a gyülekezetben, amelyben mindenkinek öröme telik.

Ha ezek a kiválasztottak, akik a legértelmesebb, legügyesebb

egyháztagek közül kerülnek össze, elhatározzák, hogy az ők templomuk soha sem marad üresen, hogy a faluban nem lesz részegeskedő sem veszekedő ember, hogy onnan kitiltják a káromkodást, szitkozódást, hogy ott mindenki eljár a felolvasó-estékre, hogy mindenki pontosan megteszi az egyházi szolgálatot, megadja a pap és mester bérét, hát mindez úgy lesz. 12 ember akarata elég volt arra, hogy az evangélium elterjedjen az ég minden tája felé. 12 ember akarata megtudja reformálni a legelvetemedettebb községet is.

Ha a községben a presbiterek, ha az egyházkörben a köri tanácsosok, ha az egyházban a Főtanács összes tagjai azt mondják, hogy nálunk minden virágozni fog, mert úgy akarjuk: úgy is lesz!

Legyen megengedve nekünk, hogy mi most első helyen kérjük és várjuk, hogy a mi evangélium hirdetőnket, ezt a kis lapot tegyék minden községi, körí és főtanácsos kezébe. Képzeliék el, mire mennénk, ha a 112 egyházközségben csak 12 presbiter, tehát 1344 ember s csak 344 főtanácsí tag egyet akarna és azt mondaná, hogy mi fölvirágoztatjuk egyházi irodalmunkat, mi lenne nálunk tiz esztendő alatt!

Mi bizunk embereinkben és figyelemmel fogjuk kísérni a választottak buzgólkodását, mert sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak, ezek pedig járuljanak az Urnak asztalához szívvvel-lélekkel és áldozó akaráttal.

JELESEINK EMLÉKE.

Gyulay László.

Emlékezzünk régiekről. Ne feledkezzünk meg azokról, akik életüket az emberek javára fordították.

Gyulay László kiérdemelte az utódok tiszteletét. Elete alkalmas arra, hogy másoknak, sokaknak példa gyanánt szolgáljon. Kolozsvárt született 1831-ben (jan. 3-án). Kolozsvár volt a Gyulay magyar nemesi család ősi fészke. Atyja városi tisztviselő volt. László is itt élte le csendes, szép és hasznos életét.

Első lendületet a szabadságharc adott a még csak 17 éves ifjunak, mert honvéd lett és résztvett a segesvári és nagyszebeni csatákban. Az előbbiben boldoggá tette, hogy Petőfivel harcolhatott, az utóbbiban, hogy Bemnek katonája lehetett. Szebennél elfogták, de fiatal korára tekintettel, szabadon bocsátották.

Iskolai tanulmányait a kolozsvári unitárius főgymnban végezte be 1852-ben, kitűnő eredménnyel. A városnál írnok lett s egyidejűleg folytatta jogi tanulmányait Kolozsvárt és Nagyszebenben. Itt ismerkedett meg első nejével Kovács Klárával, kovásznaj Kovács János ügyvéd gyöngéd lelkületű leányával, kit 1860-ban nőül vett. Csak egy évig élvezhették a családi élet boldogságát, mivel neje

ikergyermekei születése után 1861-ben elhunyt. Csak 1881-ben nősült újra. Elvette a nagymíveltségű özv. Kocsiné Horváth Rózát.

Önfeláldozó és szerető férj, a leggondosabb, legidealisabb apa és nagyapa volt, aki leányával szemben az édes anyát, majd apátlan árva unokáival szemben az édesapát helyettesítette.

Kolozsvár városa először ellenőrré, majd pénztárossá választotta és nagyrabecsülte, mert kiváló szorgalommal és lelkiismeretes hűséggel teljesítette feladatait. 40 évi szolgálat után a város nagy elismerése mellett vonult nyugalomba.

Eddig is, de azután még inkább unitárius egyházának szerifelte erejét és áldozókészségét. Ahol tenni kellett, Gyulay mindenütt ott volt. A kolozsvári anyaegyházközség gondnokává választotta és ő szünetlenül szorgalmatoskodott a reábizottakban.

Rokonai, barátai és ismerői teljes tisztelettel és szeretettel halmozták el, mert ő mindenkinek jót tett, mindenki sorsában osztozott. Ahol jó szóra, vagy segítségre volt szükség, mindig megjelent és mindig önzetlen szívességből.

Boldog és megelégedett volt, mert ideálisan fogta föl az életet. Kedves kis kertjéből paradicsomot varázsolt és annak még köveit is élvezni tudta. 1908-ban leányához, Tóth Károlynéhoz bájosan írja le élvezetét: „Az idén a kertemben annak pompás díszében háromszor gyönyörködtem. Ezelőtt néhány nappal néhány reggel kemény zuzmarás idő volt, a kertem különböző bokrain azok alakzatához képest mlnd különböző zuzmara- virágok. A drótkerítés kockái szinezüst virága. Széket tettem a nagy üvegajtóhoz s a szoba melegéből amugy gyönyörködtem a vadon természet igaz festői szép munkájában. A nyáron három hónapon keresztül mindeneket felülmult a clematis gyönyörű szép és végtelen minőségű virágzása. És a harmadik gyönyörűségem, mely mindezek felül áll, mikor tudtam és láttam, hogy te itthon a sátor alatt s az unokák a kert mesgyéin futkározva jól találtátok magatokat. Lám, hiszem, hogy ez tán sokaknak kicsiség, de nekem végtelen öröm. Boldognak éreztem magamat.“ Széchenyi-téri háza és kertje jó barátainak sokszor volt találkozója, de ő mindenkit elhalmozott kedvességével bárhol találkozott. Egy-

házában minden iránt őszinte készséggel érdeklődött, egyházközsége fölvirágoztatásáért semmi fáradságot nem sajnált. Emléke most is, ezután is kedvesen fog élni a kolozsvári gyülekezet előtt, de az egész egyházban is, mert ő megérdemelte. Most tizenegy éve (1909 január 25) hunyt el.

TÜZHELY MELLETT.

A szép szó.

Az öreg Palkó Bálintnak nagy keserősége volt a leánya miatt. Más fáiuba futott ter,hez és kicsodához, micsodához? Egy gyöngye gazdácskához, akinek földesckéje hiszen volna valamennyi, de marhája bornyufarknyi sincsen.

Már pedig mit ér a föld igavonó segedelem nélkül? Annyit ér, mint a cimbalom verő nélkül, vagy még annyit sem.

De hiszen az öreg Palkónak volt jármás barma többrendbéli, miért nem adott egy párat a fiataloknak? Jussba is adhatta volna, meg ajándékba is. Ha a marhátlanság volt a keserőség oka, azon senki könnyebben nem segíthetett volna, mint Pal ó Bálint.

Csakhogy nem a marhátlanság volt az igazi baj. Az volt a baj, hogy az öreg Palkó nem tudta szenvedni a vejét. Miért? Egyik ember a muroklevest nem tudja megenni, a másik a tejföltől irtózik.

Miét?

— Nem fogadja be a természetem! — mondotta szerényen az egykori szolgálégény, amikor a gazdája nyíves cseresznyével kedveskedett neki.

Noshát ez az: a természet! Bizonyosan azt is a természet okozta, hogy Palkó Bálint idegenkedett a vejétől.

Tavaszi szántáskor a menyecske hazalátogatott szüleikhez. Csak az anyját találta otthon, az apja szántani volt. A menyecske pedig az apjával akart beszélni. A sütőház küszöbére telepedtek és várták az öreget. Az anya váltig pártolta volna a leánya föltett szándékát, hogysis ne? De mit ér asszonyember szava Palkó Bálint előtt?

Délt-ajt megjött a szántóból. Csak úgy villanólag, a szeme sarkával pillantott leányára s félujjával érintette kalapja karimáját, amikor az ekével elhaladt az udvar hátulsó része felé.

— Rosszkor jöttél, nagyon haragszik — sajnálkozott Palkóné a leányán. — Ezek az átokverte tulkok megöletik a méreggel... Rosszul járnak a barázdában, nem bír velük apád...

Az öreg Palkó bekötötte a tulkokat és előre következett a fehérnépekhez.

— Hát te... — nyujtotta kezét kedvetlenül a leányának.

— Biz én nagy kéréssel jöttem volna, édes apámuram —
bátorkodott a menyecske.

— Ott akarod hagyni az uradat? Visszafogadlak, csak gyere.

— Nem akarom én otthagyni édes apám! Hogy hagynék ott
ilyen áldott, jó embert?

Pa.kó Bálint leült a kis kerek székre, ingujjával megtörölte
verejtékes fejét, nyers fő volt az még, mint a lassankészülő gyü-
mölcs, aztán renddel-móddal pipára gyujtott. A menyecske tétován
babrált kendőjével.

Szóváltás fog itt következni, meg tudja-e védelmezni az urát?

— Áldott ember — hm! — kezdette az öreg, jó erősen meg-
szuszogtatva pipáját. — Nagy, az áldás, de két rongyos tinócska...
az nincsen...

— Van jó erkölcs, szép tisztességes élet... Az én uram nem
iszik, nem hányódik a korcsmákon.

— Bion, aki nem bírja; ne is igyék.

— Nem dohányzik...

— Meg fog gazdagodni! Azt szokták mondani... Talán még
marhát is fog akasztani magának...

A menyecskét elöntötte az indulat, könnyel telt meg a szeme.
A nyelve meghegyesedett, mint a méh fulánkja.

— Az én uram nem botránkoztatja a népeket pogány károm-
kodásokkal...

— Mint én, ugy-e? — nevetett farkasmódra Palkó Bálint.
Hát biz én megcselekszem... Mert én életemben bajjal éltem a
világot, hallod-e. A bajban pedig úgy könnyit magán az ember, a
hogy tud. A káromkodás? Nem hiába találták azt ki, hé! A ká-
romkodás, ha lélekből jön, kifujja az emberből a mérget, mint a
szél a polyvát s aztán rettenetesen megnöveli az ember erejét...
Ez az igazság...

A menyecske perlő kedve összeroppant ekkora pogánysághallatára.

— Csuf beszéd: gonosz ítélet! — jegyezte meg csöndes hangon.

— Okos ember nem a szóból ítél, leányom, hanem a csele-
kedetből. A jó isten is a cselekedeteket vizsgálja... Amiért egy
kicsit gaz a szám, a jó cselekedetemmél megállok én Isten, ember
előtt. Hej, azok a simanyelvű, istenes jámborok...

— A jámbor beszéd is jöhet lélekből...

— Jöhet, jöhet, de inkább álnokságból szokott jönni. Már én
szeretem azt a kutyát, amelyik szép nyersen ugat, de amelyik alá-
zatosan sunnyaszkodik körülöttem...

A menyecskében megint föl pattant a harciasság, mint a meg-
riasztott kotlóban.

— No, az én uram nem sunnyaszkodik édesapám körül, nem
lehet panasza. Mióta nem jött erre felé? Nem akar az sem marni,
sem koncért könyörögni. Engemet is alig bocsátott el...

— Aztán miért jöttél?

— Segítsen meg édes apám párnapi szántással! — mondta még a menyecske félienken. — Az is jó cselekedet...

Az öreg Palkó nem siette el a választ. A pipaszárával jobbról is, balról is végigsimitott a bajusza alatt, nagy füstöket eregetett.

Az asszonyok aggódva hunyorgattak a feje fölött. Mi fő a fazékban?

— Jól van, ne mondjátok, hogy rossz ember vagyok, megsegítlek — hangzott el végül a megváltó szó.

— Mikorra várjuk édes apámat? — kérdezte a menyecske muzsikáló szóval.

Az öreg számadást tett magában.

— Holnap végzek a magaméval, holnapután reggel nálatok leszek.

Harmadnapon indult Palkó Bálint a veje megsegítésére. A felesége is talpon volt: jó asszonynak látnia kell ura megmozdulását. Csak összecsapta kezét, amint az ura a pitvar elé állott az ekével.

— Mit gondolsz ember? Csak nem mész ezzel a két rosszféle tulokkal? Leszakad a karod az ekeszarván, megöl a méreg...

— Ohó, csakhogy nem én fogom az ekét, hallod-e. A szent embernek adom át... a drága, jámbor vejemnek... Majd meglátjuk, tud-e boldogulni ezzel a két tökéletlenül káromkodás nélkül. Dejszen, szántszándékkal megyek ezekkel a gazokkal a szent ember megpróbálására! — nevetett csufondárosan Palkó Bálint.

A fiatalok nagy tisztességgel fogadták az öreget. Kikalauzolták a zabföldre. A menyecske is ment: közbül állni, ha a férfiak szembefordulnának.

Palkó Bálint a föld végén fölszerelte az ekét s oldalra fordította.

— No vejem uram, kapj rajta! Én eleget hurcolódtam életemben...

A fiatal gazda nagy örömmel nyult az ekeszarva után. Szántani a maga földjében! Előre ment a rud végéhez s a tulkokat a barázdába állította. Aztán rájuk szólt szeliden:

— Hi elé Daru, Vidám!

A Vidám előrerántotta a jármat, a Daru jobbra facsarodott, usgyé nagybolondul mindaketten nekirugaszkodtak a lejtőnek. Vejemuram elejükbe ugrott, megfogta a rud végét s szép hivogató szóval visszakommendérozta a makrancosokat.

Az öreg a föld végén üldögélt, a leánya mellette. Nézték a fiatal gazda forgódását. Az öreg hunyorgó mosolygással, a leánya nagy kedvetlenül.

— Nem ismerik a hangomat! — mentegetődött az ekefogó némi szégyenkezéssel.

Megint biztatni kezdte a tulkokat.

— Ne Daru, ne Vidám, ne . . . ! Hi elé kicsi te . . .

Néhány lépést haladtak előre. Hirtelen balra facsarodott a Vidám, ijedség vagy mi állott beléjük, nekiiramodtak a hágónak. A fiatal gazda néhány ugrással eléjük került, elfogta a rudat s megállította a vadakat.

Palkó Bálint fülelve nézett arra felé. Nem . . . vejem-uram nem káromkodott. Ellenkezően kényeztető szavakat mondogatott a dögöknek. — Te bolondos jószág, te! . . . S meghuzogatta a füleket, megvakargatta a marjukat. Aztán nyájas biztatásokkal megint a barázdába vezette őket.

A menyecske égő arccal, könnyes szemmel várta az új próbát.

Elindultak. Mentek mendegéltek a rossz csontok, jobbra csaptak, balra csaptak, de mégis csak mendegéltek. Már a föld végén álltak, a fiatal gazda fordulóra váltotta az ekét. Visszafelé minden marha szivesebben megy. Szép egyenesen ment a két tulok vissza, Palkó Bálint irányában . . . A fiatal gazda újból váltott, de mielőtt visszafordult volna, kalapjából zabbal etette meg a tulkokat. Aztán megveregette a hátukat, megvakargatta marjukat, homlokukat. A következő forduló vigabban ment.

Szeliden szólogatott a tulkokra az ifjú gazda.

De már a harmadik forduló kezdetén megint baj történt. A tökéletlenek megállottak, semmi biztatásra nem akartak huzni. A fiatal gazda olyan gyöngéden, becézően beszélt hozzájuk, mint más ember a szerelmeséhez. Az öreg Palkó nem bírta tovább hallgatni.

— Káromkodjál rájuk, te málészáju, te! . . . Végy ostort és csördíts közéjük, te istennek . . .

A fiatal gazda csak mosolygott.

— Világért sem. Megint zabot szeretnének kapni a huncutok, azért állottak meg. Hiszen igazuk van, adok nekik egy keveset . . .

Megetette őket a markából, hát csakugyan vigan rugaszkodnak neki, nagy igazsággal teszik a szolgálatot. Egyik forduló a másik után . . . A napfényben csak úgy ragyogtak a friss barázdák . . . A pacsirta dicséretet zengett a munkához . . .

Az öreg Palkó hanyat dőlt, egy darabig az eget nézte, majd mintha elszenderedett volna. A menyecske diadalmas arccal követte urát, aki lám az oktalan állatokat is legyőzte — szép szóval.

Egyszer fölkelte az öreg, megtörölgette a szemét, mintha álomból ébredt volna. Ott álltak a fiatalok a közelében. Kezet nyújtott vejük.

— Adjon isten jó munkálkodást, én hazamegyek.

— Hát a tulok? Mikor vigyük haza? — kérdezte a menyecske.

— Hozzám ugyan ne hozzátok a dögöket. Tartsátok meg, nektek adom . . .

Gyallay Domokos.

Egyházi és egyleti élet.

Uj előfizető írja: „Üdvözlöm a rég nem látott vendéget, az Unitárius Közlönyt és a szerkesztőséget“. Egyik községben a lelkész elvitte az Unitárius Közlöny első számát egy régi előfizetőnek. „Köszönöm Tiszt. ur, olyan jól esett látnom e régi kedves barátomat, mintha a háboruban eltűnt testvérem jött volna haza.“

A templom kapujára, ajtójára vagy hirdető táblájára minden héten kifüggesztenek egy alkalmas szép bibliai igét, vagy más bölcs mondást az amerikai unitárius gyülekezetekben. Igen üdvös és jótékony intézkedésnek tapaszalták. Aki elmegy mellette, megnézi, megjegyzi. Egy nap alatt száz, ezer, sőt tizeze lélekben talál visszhangra a kapu igéje. Jó lesz megkísérelni. Kolozsvári templomunk ajtaján minden héten látható lesz.

A marosi körből jó híreket hozott az esperes. A vezetők megindultak és remélik, hogy a sereg követni fogja. Ugy legyen, mert neved van hited és áldozni is tudsz miveltségedért dicsó székelység.

Az iklandi egyh. község 1922. évi január 22-én közgyűlést tartott, amelyen megalakította a Dávid F. Egyletet a következő tisztikarral: elnök Kovács Béla lelkész, alelnök dr. György József tvsz. bíró, titkár Török János tanító, pénztárnok Filep Gábor földbirtokos, választmány: Kilyén Mózes, ifj. Balogh László, Balogh Sándor, Nemes János, ifj. Kilyén Lajos; rendes tagok: iklandi unit. egyh. község, nagyernyei unit. leány egyh. község, Nagy Mózesné, Nemes Lajosné, Kilyén Sándor, Balogh József, György Gyula, Balogh István, Mihály Sándor, ifj. Kilyén József, ifj. György Albert, Kilyén Zsigmond, Mihály István. Egyletünk 1922 febr. 5-én este tartotta meg I. felolvasó ülését gazdag műsorral, amelyen számosan vettek részt vallásfelekezeti különbség nélkül. Isten áldása legyen az Egylet munkálkodásán, a kicsiny derék egyh. községen s annak egyházukat szerető hivein.

A segesvári Dávid Ferenc-fiókegylet folyó évi január hó 25-én este 8 órakor kezdődőleg dr. Boros György egyleti ügyvezető alelnök jelenlétében az imateremben nagy közönség részvételével összejövetelt rendezett. Imát mondott Nagy Béla lelkész és ima után megleghangu szavakban üdvözölte dr. Boros György egyházi főjegyző ügyvezető-alelnök urat. Örömet fejezte ki, hogy ismét együtt lehetnek s kérte, hogy a segesvári egybegyűlteknak tartson egy buzdító, a munkában lelkesítő szabad előad st. Dr. Boros György alelnök ur a kérésnek engedve, megtartotta előadását, melyet nagy érdeklődés, mély figyelem kísért egész végig. Még sokáig fogják a segesváriak emlegetni az előadót, ki valóban felfogja s teljesíti missziói hivatását. Ehrenwerth Eszti és Slügel Ilonka mindketten érzéssel, vallásos és igazi magyaros ihletséggel szavaltak. Szép volt Katona

Endre és azután a Lőrinczy Piroska éneke. A harmoniumon az éneket kísérte, valamint az énekkart vezette Nagy Margitka. Minden egyes pont előtt énekszám volt. Az igen szépen si erült énekszámok Nagy Béláné és leánya Margitka buzgólkodását dicsérik, kik a kéthetenként tartott Dávid Ferenc-estélyek mindenikére fáradságot nem ismerve oktatják az ifjusági dalárdát. A szép siker örömmel töltötte el a jelenlevőket.

Jelenvolt.

Drummond H. Vilmos angol unitárius lelkészt, aki egy pár éve Kolozsvárt meglátogatta volt, a szabad keresztény és más vallásu liberálisok nemzetközi tanácsa megválasztotta titkárává. Az őszön Magyarországon tett látogatást, jelenleg keleten utazik és készíti elő a keresztény és nem keresztény hívőket egy új, ezuttal a 8-ik kongresszusra Londonba. Ez valóban a béke lelki kongresszusa lesz. Dr. Wendte, akire 1910-ből sokan emlékeznek olvasóink is, visszavonult az intéző titkári állástól, tiszteletbeli titkár lett.

A test feltámadása fölött Angliában heves harc folyt az angol püspöki (anglikán) egyházban. *Major* nevü lelkész indította meg. A lelkész ur így nyilatkozott: „azt mondtam és ma is azt tartom, hogy ha a testet egyszer beteszik a sirba, abból többé semmi sem jó vissza, holott a keresztény egyház, legalább is a középkorban, de a róm. kath. egyház most is azt tanítja, hogy a test a feltámadáskor újból kilép a sirból, a mi most egészen babonás nézet”. Sajnáltni lehet, hogy keresztény egyházak papjai és főpapjai még mindig ennél a kérdésnél tartanak.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

VI. 45—1922. eln. *Körlevél esperes afiai utján, valamennyi lelkész afiához.*

Az amerikai testvéregyházközségeink részére készülő kis tájékoztató monografiáinkkal kapcsolatban előfordult, hogy lelkész atyánkfiai olyan egyházközségek monografiáját kérték, melyek a Keresztény Magvetőben már több mint negyedszázada megjelentek.

Ezzel kapcsolatosan felkérjük lelkész afiai figyelmét arra, hogy a Keresztény Magvető régi évfolyamaiban számos egyházközségünk története megjelent, melyek mostani céljainkra jól fölhasználhatók. Mindezekről, mind pedig más unitárius irodalmi kérdésekről jó tájékozást nyerhetnek a *Keresztény Magvető Tárgymutatójából*, melynek a megszerzése nemcsak ajánlatos, hanem saját egyházi irodalmunk ismerete érdekében kívánatos is. Megrendelhető az egyházi titkárnál. Ára 5 leu.

Kolozsvárt, 1922 febr. 19.

Ferencz József,
unitárius püspök.

VII. 66—1922. *Körlevél valamennyi lelkészi hivatalnak és iskolai előljárásnak a magyar nemzeti zászlók ügyében.*

A vallás- és művészetügyi miniszterium 33697—1921. sz. alatt a következő iratot küldötte: „A Hadügyminiszterium tudósításából az tűnik ki, hogy a különböző felekezetek templomaiban Erdély és a Bánát területén még mindig vannak magyar nemzeti színű zászlók a magyar és osztrák állam jelvényeivel, ami Románia tekintélyét és fensőbbségét van hivatva provokálni, miért is kérjük, sziveskedjék a püspöksége alá tartozó összes lelkészekkel közölni, hogy ezen zászlók tartása a templomban és imaházakban meg van tiltva.“ Felhívom mindazokat az egyházközségeket és intézeteket, amelyek ilyen zászlók birtokában vannak, hogy azokat a zászlórudról levéve — mint muzeális tárgyakat — az egyházközségi vagy iskolai levéltárban, esetleg muzeumban helyezték el.

Kolozsvárt, 1922 febr. 12.

Ferencz József,
unitárius püspök.

VIII. 170—1922. eln. *Körlevél esperes afitai utján valamennyi lelkész afitának az érdeklődők tájékoztatása céljából:*

Tájékoztató a kolozsvári róm. kath. Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola szakcsoportjairól.

I. A Tanárképző az eddigi két szakcsoport helyett három szakcsoportból áll. Az új csoportok ezek: *A.* szakcsoport: magyar nyelv és irodalom s történelem; *B.* szakcsoport: földrajz, természetrajz és vegytan; *C.* szakcsoport: mennyiségtan, természettan és vegytan.

E három szakcsoporthoz a következő kiegészítő szakkörök csatlakoznak: *a)* németnyelv és irodalom; *b)* zene; *c)* testgyakorlás; *d)* kézimunka.

II. 1. A szabályzat értelmében az egyes szakcsoportok egymást ki nem zárják s a jelölt több oklevelet is szerezhethet.

2. A kiegészítő szakkörök mindig valamelyik szakcsoporthoz csatlakoznak. Ez okból csupán valamelyik kiegészítő szakkörből való képesítés nem lehetséges, hanem csak valamelyik szakcsoportból való képesítéssel kapcsolatban. A rendes hallgatókra nézve egy kiegészítő szakkör választása kötelező, a magántanulókra nézve ajánlatos.

3. „A közigazgatási és társadalmi ismeretek“ című tárgy előadásának hallgatása mindenkire nézve kötelező. E tárgy tanítására való jogosítást rendszerint csak az *A.* csoport hallgatói nyerhetnek. A kivételekről az igazgatóság határoz. A „Mezőgazdasági és ipari ismeretek“ tanítására való képzés a *B.* szakcsoportban történik.

4. Az igazgatóság köteles megfelelő módon arról gondoskodni, hogy a három szakcsoport hallgatóinak (és magántanulóinak) számában nagyobb aránytalanság elő ne álljon.

5. A magánuton való vizsgázás engedélyezése szabályszerűen bélyegzett (1 lei 25 bani segélyb.) kérvényben kérendő. A kérvény

gr. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök urhoz címzendő, azonban a főiskola igazgatóságánál nyújtandó be. (24. §.) A folyamodványhoz mellékelni kell az oklevelen fölül a születési bizonyítványt, működési bizonyítványt, orvosi bizonyítványt s föl kell említeni az életrajzi adatokat is.

6. A részletes tanterv és általános órarend az igazgatóságnál betekinthező vagy lemásolható. A képesítő vizsgálatokról külön szabályzat intézkedik. Az A., C. szakcsoportoknak megfelelő I. képesítő vizsgálat a Tanárképző Főiskola II. évfolyamának sikeres bevégezése után; a II. képesítő vizsgálat a Főiskola III. évfolyamának sikeres bevégezése után tehető le. A rendes hallgatókon kívül különös kivételkép az I. képesítő vizsgálatra bocsáthatók azok az okleveles népiskolai tanítók, akik magánuton az I. és II. évfolyam tananyagából az osztályvizsgálatot sikerrel letették és igazolják, hogy polg. iskolai tanulók oktatásával foglalkoztak. A II. képesítő vizsgálatra bocsáthatók, akik a III. évfolyamról is letették a magánosztályvizsgálatot és egy évi polgári iskolai tanítási gyakorlatot igazolnak. Az egyes osztályvizsgák közt legalább egy évi időköznek kell lenni. A képesítő vizsgálatra való bocsátás külön kérendő. A magántanulók I. és II. képesítő vizsgálatára a rendes hallgatók képesítő vizsgálatával egy időben tartatik meg. Az I. képesítő vizsgálat díja 100 lei, a II. képesítő vizsgálat díja 150 lei. A képesítő oklevél díja 20 lei. — Cluj-Kolozsvár, 1922 január hó 15-én. *Pálmai Lenke* igazgató.

Kolozsvárt, 1922 febr. 19.

Ferencz József,
unitárius püspök.

IX. Sz. 80—1922. U. P. *Pályázati hirdetés lelkészi állásra.* Székelyderzsi egyházközségünkben az üresedésben levő lelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetek. Javadalom: 1. 78 egész kepet fizető à 2 drb. 21 kévés kalangya, 156 kalangya buza; 2. 102 fél kepet fizető à egy 21 kévés kalangya 102 kal. buza; 3. Ugyanannyi zab; 4. 61 vékás ad. 61 litervéka buzát s ugyanannyi zabot; 5. 58 napszámos fizet 5—5 leut vagy tesz egyenként 2 napot; 6. 6 öl tüzi bükkfa hazaszállítva. 7. tizenhat hold föld haszonéyezete; 8. Szabad legeltetés 10 darabig. Fel nem használás esetén pénzben nem lesz kifizetve. Csak saját marhája legeltethető; 9. Kongrua; 10. Lakás természetben, gazdasági épületekkel és kert. — Pályázók kellőleg felszerelt folyamodásukat f. évi március 20-ig esperes Pál Ferencz urnak Okland küldjék be. Kolozsvárt, 1922. február hó 24-én. *Ferencz József, s. k.,* unit. püspök.

X. Sz. 249—1922. *Körlevél Esperes, illetőleg valamennyi lelkész afiának.* Örömmel hozom köztudomásra, hogy dr. Tóth György afia kiadta az Unitárius Egyházi Törvények III-ik kötetét: „Az Unitárius Egyház Rendszabályai 1626—1850.” A címből már megítélhető, hogy erre minden lelkésznek és mindenkinek, aki az egyház kormányzásában résztvesz, elkerülhetlen szüksége van. Felhívom lelkész fiait, hogy az egyházközség levéltárát, saját könyvtárukat lássák el egy-egy példánnyal (ára 45 L). Esperes afiai ellenőrizzék a levéltárukat s ha ez vagy az I. kötet hiányzik, tegyenek az E. K. Tanácsnak jelentést. Kolozsvár, 1922. évi február hó 24-én. *Ferencz József s. k.,* unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin”-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Jorga (volt Jóka-utca) 17. sz.